

is zijn verweer hem voortreffelijk gelukt. Vooral zijn critiek op de manier, waarop Roomsche schrijvers de citaten, die ze aanvoeren, hebben mishandeld en misbruikt, is afdoende en juist.

Hier ligt metterdaad een der zwakste steeën van de Roomsche historiographie. Om ons Protestanten, te overbluffen, overstroomen ze ons met een stortvloed van citaten uit de schriften der Reformatoren, waardoor schijnbaar de ernstigste beschuldigingen tegen deze mannen ingebracht, onwederlegbaar worden bewezen. En toch is het *habeo reum confitentem*, dat ze telkens zegevierend uitroepen, niets anders dan een advokatenhandigheid, die u denken doet aan het bekende: geef mij één regel schrift en ik doe u hangen. Tendentieus saamgelezen, uit hun verband gerukt, dikwijls geheel tegen de bedoeling der schrijvers in uitgelegd, geven deze citaten een geheel onjuist beeld der werkelijkheid. En al kan ik er natuurlijk niet aan denken, dit in bijzonderheden hier aan te toonen, toch moge een enkel voorbeeld u bewijzen, dat ik werkelijk met deze klacht niet overdrijf.

Ik neem eerst *Döllinger*. Wanneer hij aantoonen wil, hoe treurig de toestanden op zedelijk gebied onder de Protestanten waren, beroept hij zich onder meer op het getuigenis der Wurtemberger predikanten, die immers zelf in 1555 zouden verklaard hebben: „Man kann je nicht läugnen dasz viele Jahre her die äusserliche Zucht der Kirchen verfallen und ihr Leben mit groszen gräulichen Lastern verderbt, ja sogar aus der Art des ehrbaren Lebens unserer Vorfahren geschlagen sei.” Döllinger breekt hier het citaat af, dat voor het Protestantisme vernietigend schijnt ⁵⁶⁾, Ge slaat het origineel op en leest verder; er volgt: „sondern auch dasz die Lehre der Kirche unleidlich verkehrt und verfälscht sei” ⁵⁷⁾. Nu vangt het u te duizelen aan. Dat Protestantsche predikanten klagen over verslapping der tucht en bederf der zeden in hun Kerk, begrijpt ge nog, maar dat ze ook klagen, dat de leer hunner Kerk op ondragelijke wijze vervalscht en bedorven is, begrijpt ge niet. En nog hooger zal uwe verbazing

stijg
boet
Con
te v
zaak
delij
bede
maa
Tren
kerk
het
T
in
wap
omg
den
vold
wa
Pap
tion
bijg
de
loo
Jan
Me
var
dol
Lut
em
do
l
u
zie